

Nr 329.

Av herr **Johanson** i Hallagården **m. fl.**, *angående viss ändring av gällande bestämmelser rörande upphandling av lantbruksprodukter till statliga institutioner.*

I motioner vid förra årets riksdag, I: 2 av herr Petrus Nilsson m. fl. och II: 4 av herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl., yrkades att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utfärdande snarast möjligt av bestämmelser angående samma företråde för svenska jordbruksprodukter vid upphandling för statens behov som tidigare föreskrivits beträffande industriprodukter. I motion I: 305 av herr Edw. Larson hemställdes, bl. a., att riksdagen vid behandlingen av den i Kungl. Maj:ts proposition nr 108 avsedda frågan om stöd åt den svenska jordbruksnäringen måtte vidtaga åtgärder för att inom landet producerade jordbruksalster må gynnas. Slutligen hemställdes i motion II: 483 av herr Sandberg m. fl., att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om vidtagande av sådana åtgärder beträffande upphandling av lantmannaprodukter för försvarsväsendets räkning, att ett sådant upphandlingssystem, som beträffande hö och potatis kommit till användning vid Bodens garnison, måtte tillämpas vid militärförläggningar inom respektive provinser.

Rörande det vid Bodens garnison tillämpade systemet meddelas i sistnämnda motion bl. a. följande:

»Vid Bodens garnison har sedan början av år 1927 med Kungl. Maj:ts medgivande använts ett upphandlingssystem, som givit ortens jordbrukare en viss företrädesrätt till leveranserna av hö och potatis, och priset har av vederbörande upphandlingsbefäl godtagits efter i landet gällande pris med tillägg av fraktkostnaderna.

Jordbrukarnas intressen hava bevakats av styrelsen för en för ändamålet bildad organisation benämnd Norrbottens hö- och potatisodlareförening, i vilken organisation de jordbrukare ingått som medlemmar, vilka önskat leverera hö eller potatis till regementena. Dessa medlemmar hava då till styrelsen i förväg varje år anmält, hur stor mängd hö eller potatis de önskade leverera, och hava sedan av styrelsen erhållit order om leverans på de tider regementena önskat emottaga varorna. Detta system har verkat enbart gott. Upphandlingarna förklara, att det i olika avseenden varit till fördel för vederbörande regemente, och för försäljarna har det åstadkommit bättre avsätt-

ningsmöjligheter med relativt goda priser, enär såväl mellanhandsvinsten som alla onödiga fraktkostnader varit praktiskt sett borteliminerade.»

Särskilda utskottet erinrade i sitt utlåtande, nr 2, att Kungl. Maj:t den 13 sept. 1929 uppdragit åt lantbruksstyrelsen att verkställa utredning rörande förutsättningarna för användning i ökad utsträckning vid allmänna inrättningar av svenska lantbruksprodukter. Sedan ifrågavarande utredning den 30 dec. 1929 av styrelsen framlagts, hade Kungl. Maj:t förordnat, att densamma skulle överlämnas till vederbörande myndigheter för utlåtande. Då sålunda frågan vore under omprövning hos Kungl. Maj:t, ansåg sig utskottet icke hava anledning tillstyrka skrivelse i ämnet från riksdagens sida, men utskottet uttalade den förväntan, att Kungl. Maj:ts handläggning av ifrågavarande ärende måtte leda till att svenska jordbruksprodukter erhålla företräde vid upphandling för statens behov i all den utsträckning, som må befinnas möjlig. Utskottet framhöll samtidigt önskvärdheten av att det förfarande, som kommit till användning vid Bodens garnison beträffande upphandling av hö och potatis, särskilt måtte beaktas såväl av Kungl. Maj:t vid utfärdandet av eventuella föreskrifter i ämnet som av myndigheterna vid dessa föreskrifters tillämpning.

Den av utskottet omnämnda utredningen, som av Kungl. Maj:t anbefallts lantbruksstyrelsen efter en framställning i ämnet hos Kungl. Maj:t av K. E. H. von Heland, utmynnande i en hemställan, att Kungl. Maj:t täcktes dels vidtaga erforderliga åtgärder för att vid upphandling av förnödenheter åt allmänna inrättningar visst företräde må givas alster utav svenskt jordbruk och produkter därav, dels ock ålägga statliga och statsunderstödda inrättningar samt anmana andra allmänna inrättningar att undersöka, i vad mån ändring i upphandlingsavseende må kunna ske till fördel för alster av svenskt jordbruk samt härom ävensom om därav föranledda åtgärder avgiva redogörelse till jordbruksdepartementet.

Kungl. Maj:t har därefter i kungl. brev den 29 aug. 1930 beträffande upphandling av hö, halm och potatis till truppförband i Norrland medgivit, att dylika inköp må företagas genom uppgörelse under hand med vederbörande producenter, dock under sådana villkor beträffande fordringarna å de levererade varorna, deras pris, leveranstid etc., som äro fullt betryggande. I Kungl. Maj:ts cirkulär den 12 dec. 1930, nr 426, förklaras att det företräde åt svensk vara, varom i förordningen den 16 jan. 1920, nr 10, stadgas, skall lämnas även vid upphandling av lantbruksprodukter eller därav framställda varor. I Kungl. Maj:ts cirkulär nr 427 av den 12 dec. 1930 till länsstyrelserna angående företräde för svenska lantbruksprodukter vid upphandling för kommunala inrättningars behov och för enskilda inrättningar av allmännare betydelse föreskriver Kungl. Maj:t, att länsstyrelserna skola genom hänvänelser till kommunala myndigheter, landstings förvaltningsutskott och enskilda inrättningar av allmännare betydelse fästa uppmärksamheten å vikten

av att jämväl dessa vid upphandling av lantbruksprodukter eller därav framställda varor lämna företräde åt svensk vara.

De utfärdade föreskrifterna böra, rätt tillämpade, kunna bli av ej ringa betydelse för avsättningen av jordbruksprodukter. Dock torde kompletterande bestämmelser rörande upphandlingssystemet vara erforderliga. Särskilda utskottets förväntan, att det vid Bodens garnison tillämpade systemet måtte bli föremål för särskilt beaktande vid utfärdandet och tillämpningen av eventuella föreskrifter i ämnet, synes delvis ha realiserats genom kungl. brevet den 29 aug. 1930, vars tillämpning emellertid begränsats till upphandling av hö, halm och potatis till truppförband i Norrland. Det vore enligt vår mening befogat att vidtaga en sådan ändring av gällande bestämmelser om upphandling för statens behov, att mellanhandsintressena i största möjliga utsträckning bortelimineras. Med nuvarande kutym vid infordrande av anbud kunna jordbrukarna vanligen icke direkt åtaga sig leveranserna, då partierna äro alltför stora, varför affärsmän uppträda som mellanhänder och därvid ofta bli i tillfälle att för egen räkning lägga beslag på en oskäligt stor del av den ersättning, som rätteligen borde tillkomma producenterna. Det borde icke möta oöverstigligen hinder att vid upphandling av åtminstone viktigare jordbruksprodukter under hand träffa överenskommelser, som möjliggöra för de enskilda jordbrukarna att direkt uppträda som leverantörer, eventuellt genom av dem för ändamålet bildade organisationer.

Vid upphandling för statliga inrättningar borde även tagas under övervägande, huruvida icke i betydligt högre grad än vad nu är fallet svenskt smör kunde komma till användning i stället för margarin, som till huvudsaklig del tillverkas av importerade råvaror. Enligt lantbruksstyrelsens ovan omnämnda utredning användes vid statliga, kommunala och liknande institutioner ungefär fyra gånger så mycket margarin som smör. Förbrukningen framgår av nedanstående tabell.

Årsförbrukning (i kilogram) av smör och margarin vid olika institutioner.

Institutioner tillhörande eller förvaltade av	Smör	Margarin
Staten	10,492	730,974
Landsting	210,830	220,474
Kommuner	172,225	610,520
Andra	3,686	4,263

Av smör förbrukas alltså vid dessa allmänna institutioner ej fullt 400,000 kilogram, men av margarin över 1½ milj. kilogram. Man lägger märke till att smörförbrukningen är proportionsvis minst vid institutioner tillhörande eller förvaltade av staten. Huruvida olika principer tillämpas exempelvis vid sjukvården framgår därav, att medan landstingen — väl huvudsakligen vid sina sjukvårdsinrättningar — förbruka i det närmaste lika mycket smör

som margarin, användas vid sjukvårdsinrättningar stående under medicinalstyrelsens förvaltning nära 180,000 kilogram margarin årligen och blott mellan 4,000 och 5,000 kilogram smör.

En undersökning skulle måhända visa, att även i ekonomiskt avseende användningen av smör, bl. a. på grund av smörets större dryghet, icke ställer sig så ogynnsamt, som man i allmänhet synes utan vidare antaga.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av gällande upphandlingsbestämmelser, att leveranser av lantbruksprodukter till statliga institutioner må kunna övertagas direkt av producenterna;

samt att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder i syfte att öka användningen av svenskt smör vid statliga institutioner.

Stockholm den 28 jan. 1931.

Gustav Johanson,
Hallagården.

Emil Hultman.

M. L. Petersson,
Broaryd.

Nestor Hammarlund.

And. Lindgren.

Arthur Heiding.